

133 nap

HORVATH JÓZSEF, KEKESDI GYÚTA, NEMES JÁNOS
ÉS ORDAS NANDOR RIPORTSOROZATA

30.

A megkínzott város

Peidléket tehát kidobták a Vár-ból Csilléryék, Friedrich emberei. Erről valamilyen formában a lakosságot is értesíteni kellett, tudatva a néppel, hogy a jobboldali szociáldemokratáktól kik vették át a kormányt. Friedrich egy kiáltvány-tervezettel jelent meg Habsburg József királyi hercegnél.

— Fenséges uram, méltóztasson elolvasni — s átnyújtotta a proklamáció szövegét. E szerint a Habsburg főherceg önmagát — antant hozzájárulással — és Friedrichékkel egyetértésben államfőnek nyilvánítja és mint önproklamált államfő „kinevezi” az új miniszterelnököt. A kiáltvány szövegéből idézünk:

„A magyar néphez! Abból a soha el nem múló szeretetből, amellyel a magyar néphez ragaszkodom — visszapillantva a legutóbbi öt év közös szenvedéseire, valamint engedve a minden oldalról hozzám jött kívánságoknak, kézbevettem a mai lehetetlen helyzet megoldását. Nem nézhetem, hogy szegény öszeroskadó hazánk sorsa felett politikuskok és különböző érdek- és pártcsoportok marakodjanak. Az antant ittlevő hatóságaival történt tárgyalásaim után megbízom a magyar miniszterelnökség ideiglenes vezetésével — — — — —
Aláírás: József királyi herceg s. k.”

Ófensége dolga az volt, hogy az üresen maradt helyre beírja: „Friedrich Istvánt.” Ezt megtette.

A kalandor Friedrich, aki egyébként egy gépgyár tulajdonosa és egy olyan apóssal is rendelkezett, mint Aschner Lipót vezérigazgató az Egyesült Izzóból, és a szenilis József főherceg az antant képviselőinek hozzájárulásával kölcsönösen így nevezték ki egymást országvezetőnek.

Egyik Friedrich-kabinet követte a másikat, mert az ellenforradalmi pártok között gyilkos harc indult meg a vezető szerepért, a kormányhatalomért. Megjelent a színen P. Ábrahám Dezső, aki még júniusban átvette a „miniszterelnöki” címet a Szegezen alakított „kormányban”, s most Friedrich helyett igényt tartott a miniszterelnökségre. Elvezte a franciák támogatását, de ez kevés volt, P. Ábrahám Dezsőket elég könnyen elhessegették Friedrichék. Engedélyezték számukra a miniszteri nyugdíjat, amit azok elfogadtak, mert kénytelenek voltak tudomásul venni, hogy az angol és az olasz megbízottak József főhercegbe és a legitimista Friedrich-csoportba helyezték át a Peidl-kormánytól megvonott bizalmukat.

Az uralkodó osztály táborán belül a Friedrich-Benicky-Andrássy-féle legitimisták és úgynevezett „szabad királyválasztók” —

a Horthy-Gömbös-csoport marakodtak egymással. Eközben ezek „keresztény blokkot” alkotva együtt támadták a demokratákat és a szociáldemokratákat, de titokban külön egyezkedtek is velük. Együtt szították az antiszemizmust és közben a zsidó nagytőkéséssel is egyezkedtek. Együtt üldözték mindenekelőtt a kommunistákat, munkásokat, szegény-parasztokat, a velük tartó értelmiségieket. Tömegesen fogták el a kommunista és a baloldali szocialistákat, az ellenforradalmi vérengzésekkel szembe forduló polgári demokratákat is, és elkezdték verni a zsidó kispolgárokat is. Az egyetemeken már mindennaposak voltak a verekedések, az utcákon a lincshangulat...

Földbirtokosok, kulákok, a tiszturakkal az élen csoportosan járták az utcákat, zsebükben furkósbót, ólomlunkó. A Britannia Szálló hírhedt vált a szörnyszerűségekről, amiket az odahurcolt áldozatokkal műveltek.

Éjszakánként még a pincékben is felszerezték a sikoltások, jajkiáltások, autók jöttek-mentek, véresre vert áldozatokat hoztak és holttesteket vittek. A város megbénult, lehúzott redőnyök mögött aludt, a burzsoázia kivéve senki sem tudhatta, nem jönnek-e érte részeg fehérterroristák.

A garázda terrorista bandákat a Friedrich-kormány szervezte. A kormány megalakulása után rögtön hozzáállott a fehér karhatalmi osztagok kiépítéséhez. Schnetzer Ferenc hadügyminiszter augusztus 20-án átiratot küldött Friedrichhez, és a budapesti helyzettel kapcsolatban a következő feladatokat jelölte meg:

- „A munkások lefegyverzésének tökéletes végrehajtása”, ami „csak a román megszálló csapatok és az államrendőrség együttes működése révén lehetséges.
- „Az államrendőrségnek haterősebbre való kiegészítése és lefegyverzése rögtön.”
- E célból „a toborzást vidéken is meg kellene engedni, mert Budapes-

ten kevés az arra alkalmas megbízható elem. A fegyvereket a románoknak kellene rendelkezésre bocsátani.

c) Önkéntes karhatalmi alakulások (tiszt és altiszt zászlóalj, egyetemi és műegyetemi alakulások stb.) azonnali szervezésének megengedése.

Nyílt vallomás ez arról, hogy a Friedrich-kormány a román megszálló hadsereg jelenléte nélkül még a lefegyverzett proletariátussal szemben sem tudna hatalmon maradni.

Napok alatt megalakultak ezek az ellenforradalmi bandák, az úgynevezett „ébredő magyarokból” és egyéb sovíniszta, antiszemita, fosztogató, orgyilkos sötédekéből.

A rémuralomra jellemző, hogy napok alatt megteltek a fővárosban az összes börtönök és börtönök alkalmas hivatali helyiségek letartóztatottakkal. Nagy részüket már a Peidl-féle szakszervezeti „munkás”-kormány idején hurcolták el lakásukról. Jellemző a helyzetre az Igazságügyminisztérium kérése a Hadügyminisztériumhoz a Margit körúti katonai fogház átengedéséről. Az átirat szerint:

„A borsevisták letartóztatása Budapesten oly nagy számban történt, hogy jöllehet, már eddig minden fogházi célra alkalmas helyiség igénybe vétetett, a letartóztatottakat sem az ügyesség, sem a rendőrség elhelyezni már nem tudja.

Tudomásom szerint azonban a Margit körúti katonai fogház II. és III. emellete — ahol ugyanis 200—240 ember helyezhető el — teljesen üresen áll.

Kérem ennél fogva miniszter urat, méltóztassék a jelzett célra az említett fogház II. és III. emelétét ideiglenesen átengedni, illetve a befogadási engedélyt megadni és amennyiben lehetséges, a megfelelő őrségről is gondoskodni.

Arra kérem miniszter urat, hogy a kért befogadási engedélyt a lehető legsürgősebben megadni és elhatározásáról engem mielőbb, lehetőleg táviratilag értesíteni méltóztassék.

A letartóztatottak élelmezéséről saját hatáskörömben fogok rendelkezni.

Budapest, 1919. augusztus 18.
A miniszter rendeletéből:
Lévay József miniszteri tanácsos”

A Hadügyminisztérium másnap, augusztus 19-én közli az Igazságügyminisztériummal, hogy a két-
teljesíti.

börtönökbe szabad bejáratozókat Friedrichék fehérter-
estái s akiket a detektívek nem törtek össze, azokat ezek kínoztak meg. Sok letartóztatottat elvittek, s azok soha többet nem kerültek elő. A Margit körúton kínozták napról napra Korvin Ottó elvtársat, akit a párt illegális munkára hagyott itthon és akit ugyancsak még Peidlék idején tartóztattak le és Peidlék tudtával kínoztak. Korvint éjszakánként kereste fej cellájában a részeg tiszti csűrhe, Zubovics Fedor őrnagy volt a vezetőjük. Arról vallatták, hogy hol vannak a kommunista vezetők, kikkel volt érintkezésben. Gumibottal, karddal ütötték, szivarparázzsal égették nyakát, hátát. Korvin elvtárs soha egy szót nem válaszolt. Akik egy időben vele a börtönben voltak, mondták el, hogy Korvin sohasem köszönt foglárnak, fehér-tisztnek. Nem tudták megalázni, csak megkínozni. Fejet sosem hajtott előttük.

A terror előntötte a várost, azonban mégis ingott a talaj a harmadik Friedrich-kormány alatt. Ez a kormány ugyanis átmeneti kompromisszum volt, lényege: egyrészt az egymással is vetélkedő antanthatalmak, másrészt a tőkés és földbirtokos osztály egymással marakodó különböző rétegei együttes erővel fojtásák vérbe a munkásosztálynak az ellenforradalommal szemben tanúsított ellenállását és készítsék elő, hogy a román megszállást a horthysta különítmények, az újraszervezendő ellenforradalmi rendőrség és csendőrség váltsa fel.

Ingott a talaj, mert az antant a pillanatnyi nemzetközi helyzetben nem találta szerencsésnek ezt a

belső marakodással küszködő kormányt. A Horthy-féle „fővezérség” angol—amerikai segítségével a Dunántúlon megszervezte az ellenforradalmi katonai sereget, amely felválthatta a román megszálló csapatokat. Ez mind sürgösebbé vált. 1919. október közepén a vöröshadsereg megállította Gyenikin fehér hadseregének offenzíváját, és általános ellentámadásba ment át. A vöröshadsereg hatalmas és sikeres ellentámadása megijesztette a román imperialistákat is. Szorította őket arra, hogy csapataikat kivonják Magyarországról részben saját népük elnyomására, részben a Szovjetunió ellen indítandó intervenciós hadjáratra.

Mindezek miatt az antant sürgősen meg akarta szilárdítani Magyarországon az ellenforradalmi kormányzat politikai helyzetét. A dunántúli vérengzései miatt különösen hirhedtté vált Horthy vezette fehérgárdista hadsereg budapesti bevonulását az antant-hatalmak nem akarták csak a saját engedélyükkel biztosítani. Politikai támaszt kerestek ehhez, mégpedig a magyar közvélemény, elsősorban azonban a magyar munkásosztály megtévesztésére. Hogyan történhet ez meg? Kell, hogy a szociáldemokrata párt vezetősége is egyetértését nyilvánítsa a siófoki fehérgárdista sereg Budapestre való bevonulásával. S részben ezzel kapcsolatban létre kell hozni olyan új kormányt, amelyben mutatóba szociáldemokrata minisztert is bevesznek.

Ez ügyben érkezett a párizsi legfelsőbb béketanács teljhatalmú megbízottja, Sir Georg Clerk angol diplomaata Budapestre 1919. október 23-án.

**Következő riportunk:
FEHÉR SAKÁLOK ÚTJA**